

Ametnikueetika nõukogu koosolek

PROTOKOLL

Toimumiskoht: Suur-Ameerika 1, Tallinn

Toimumiseaeg: 06.02.2020

Algus kell 14.00, lõpp kell 17.00

Juhatas: Heiki Sibul

Protokollis: Anna Laido (eetikanõukogu sekretär)

Võtsid osa: Dmitri Jegorov, Airi Mikli, Jüri Mölder, Kristel Siitam-Nyiri, Leno Saarniit, Triin Vihalemm ja Mati Ombler.

Puudus: Kätlin Alvela

PÄEVAKORD:

1. Andres Unga pöördumine rahvusvahelise ametkondliku suhtluse teemal. Suursaadik Andres Unga küsib ametnikueetika nõukogu hinnangut selgitamaks, mil määral on välisriikide poolt tema poolt kirjeldatud viisil (välisriigi partneri sellise korraldusliku viisi kasutuselevõtt, kus üksikisikule või ametkonnale regulaarselt saadetud kutsed sisaldavad sageli kinnitust üritusel osalemise kulude katmise kohta) tehtud korduvate soodustuste vastuvõtmine Eesti avalike teenistujate poolt kooskõlas ametnikueetikaga.
2. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asekanstler Siim Sikkuti pöördumine ametniku poolt kõrvaltegevusena juhtimiskonsultatsiooni osutamise võimalikkuse ja ametniku õppurina riigiasutuse rahastatud koolitushankes osalemise teemal.
3. Eetikanõukogu tööplaan
4. Kohapeal algatatud küsimused. Triin Vihalemma poolt algatatud teema: Kohalikule omavalitsusele teenust pakkuv asutus seab oma töötajatele tingimusi töölepingutes, mis puudutavad tööandja mainet.

H. Sibul avas koosoleku, tervitas eetikanõukogu kolmandat koosseisu ning tutvustas lühidalt nõukogu tegevust. Kinnitatakse päevakord, lisades sinna Triin Vihalemma poolt algatatud teema.

1. Andres Unga pöördumine rahvusvahelise ametkondliku suhtluse teemal.

A. Laido selgitas pöördumise tausta ja A. Ungaga kohtumisel saadud lisainfot. Erinevus kutsete aktsepteerimise praktikas näib olevat Ida- ja Lääne – Euroopa riikide vahel, millele A. Unga oma pöördumises ka viitab. Samuti on pöördumise ajendiks kesksete juhiste puudumine selles valdkonnas ning majade ülese ülevaate puudumine visiitidel osalejatest ja ürituste sagedusest.

H. Sibul märkis, et eetikanõukogul on teemaga tegelemiseks mitmeid võimalusi, sh kirjaga pöördumisele vastamine või seisukoha võtmine, aga ka olemasoleva kingituste ja soodustuste hea tava täiendamine. Viimase võimaluse eelis seisneb ka selles, et see võimaldaks anda üldisema seisukoha, mida ka teised riigiasutused saaksid järgida.

Toimus arutelu julgeolekuaspekti asjakohasuse üle antud teema käsitlemisel. Tehti ettepanek, et teemale võiks läheneda süsteemselt ja täiendada head tava muuhulgas ka sellega, et sellised kutsed avalikult läbi arutada organisatsioonide sees.

Leiti, et selle teema puhul oluline ka küsimus lojaalsusest riigile. Eetiline aspekt tuleb siin sisse just selles osas, et ametnikul tuleb teha väärtusotsus, kas võtta kutse vastu ja mis tingimustel. Antud teema käsitlemisel julgeolekuaspektist tuleks arvestada ka eetikanõukogu (edaspidi ka ATEN) tegevuse ulatust, kõigi teemadega ei saa eetikanõukogu tegeleda, selleks on teised asutused.

Soodustuse vastuvõtmine ei saa olla võimaluste põhine ega käsitletav boonuseks ning lisaks tuleb arvestada ürituse tööga seotuse mõõdet.

Järgnes arutelu tava täiendamise üle. Arutati tava pealkirja täiendamise ja täpsustamise, eraldi peatüki lisamise või tava olemasolevate punktide täiendamise variante. Diskuteeriti ka selle üle, kas täiendada tuleks eetikakoodeksit või head tava.

Jäi kõlama arvamus, et seisukoha kujundamisest üksi on antud juhul liiga vähe. Siin on piisavalt üldistusruumi, sest kingituste teema tõusetub pea igas valitsemisalas ja asutuses.

Seni on eetikanõukogu põhimõtte olnud see, et kui me saame seisukoha võtta või juhiseid anda, siis me seda teeme.

A. Laido tutvustab rahvusvahelist praktikat, kus Slovakkias ja Hollandis on ürituste kutsete teema reguleeritud eetikakoodeksi tasandil ja Soomes on selle kohta eraldi määrus.

Tava praegust teksti vaadates on selge, et oleme seda sidunud eelkõige riigisiseste olukordadega. Sissejuhatavat teksti tuleks seega samuti täpsustada, et oleks aru saada, mis teemadel juhiseid anname.

Nõustatakse, et kui ürituse eesmärk on taunitav või ebaselge, siis soovitaks kutseid pigem mitte vastu võtta ja sellisel juhul on sekundaarne, kes osalemiskulud tasub. Diplomaatilise suhtlemise tasandil tuleb arvestada ka kultuurilise taustaga.

Lepitakse kokku, et põhimõtted, mida hinnata enne ürituste kutsete aktsepteerimist, võiksid olla üldjoontes järgnevad:

- 1) Enne kutse aktsepteerimist tuleks hinnata, kas üritusel osalemine on oluline asutuse eesmärkide ja tegevuse seisukohast ning vahetult seotud ametniku teenistusülesannetega.
- 2) Ürituse kutse vastuvõtmine peab lähtuma vajadusest, mitte võimalusest.
- 3) Asutus võiks juhi tasandil kehtestada põhimõtted või juhised, millest lähtuda ürituste formaadi ja sisu valikul, kuhu ametnikke kutsutakse.
- 4) Üritusel osalemine on soovitav asutuses avalikult läbi arutada ja avalikustada. See aitab välistada võimalust, et ürituse eesmärki ja kasutegurit võidakse valesi hinnata.
- 5) Kui ürituse eesmärk on taunitav või ebaselge, siis soovitame kutset pigem mitte vastu võtta.

Nende põhimõtetega tuleks ka kingituste ja soodustuste head tava täiendada.

Juhiti tähelepanu, et ei tohiks langeda ka teise äärmusse, pannes ametnikule kogu hindamiskohustuse (nt. poliitilise eesmärgi hindamine ürituste puhul). Ametnikule ei saa ainuisikuliselt panna ka kohustust uurida välja iga ürituse rahastamisallikad. Samas võib esineda ka olukordi, kus juht soovib ametnikku lähetada ja ametnik ise ei ole motiveeritud üritusel osalema. Ka siin on asutusesisesed reeglid abiks.

OTSUSTATI:

- täiendada kingituste ja soodustuste head tava lähtudes toimunud arutelust, sh. kokku lepitud põhimõtetega;

- eetikanõukogu sekretär saadab tava mustandi koos pakutud täiendustega nõukogu liikmetele.

Peale põhimõtteliste kokkulepete saavutamist tava täiendamise osas informeerib eetikanõukogu sekretär sellest ka A. Ungat.

2. Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumi asekanstler Siim Sikkuti pöördumine ametniku poolt kõrvaltegevusena juhtimiskonsultatsiooni osutamise võimalikkuse ja ametniku õppurina riigiasutuse rahastatud koolitushankes osalemise teemal.

Esimesena arutatakse teist teemat, millele annab tausta juba olemasolev hea tava "Huvide konflikti vältimine ametnike koolitustegevuses." Tasu võtmist ja mitte võtmist koolituste eest ametnike poolt on selles tavas juba käsitletud, nagu ka koolituse tööajal või väljaspool seda tegemist. S. Sikkuti poolt esitatud küsimus on aga kitsam.

Jõutakse järeldusele, et kui ametnik kandideerib riigieelarvelisele kohale, peab ta konkureerima teistega võrdsetel alustel. Seda olemasolevas juhendis eraldi mainitud ei ole.

Kui kandideerimine on teistega võrdsetel alustel, siis selline käitumine on aktsepteeritav. Täpsustada võiks ka seda, kas ametnik kandideerib riigieelarvelisele kohale või ülikooli omavahenditest rahastatud kohale.

Samuti tuleks lahus hoida õppija ja järelevalve teostaja rollid.

OTSUSTATI:

- eetikanõukogu sekretäriil täpsustada päringut arutatud aspektide osas (kandideerimine võrdsetel alustel, õpingute eest maksmine, järelevalve teostamine) ja koostada vastus

Esimese teema arutelu viidati ATEN varasemale praktikale, kus sarnasel teemal on antud kaks seisukohta Kaitseministeeriumile. Jõuti arusaamisele, et oleks otstarbekas kavandada keskne juhend teemal, kuidas ametnikud saaksid välispartneritele Eesti kogemust ja avalikke teenuseid tutvustada.

Kaitseministeerium on ka oma majasisese juhise teinud ja sellega teistele suunanäitajaks. Teema on nüansirohke, erinevaid tahke ja riske on palju. See aga pigem just näitab vajadust keskse juhendi järgi, mis ei peaks piirduma ainult juba eelnevalt käsitletud teemadega.

OTSUSTATI:

- võtta töösse uue juhise loomine, mille teemakäsitus oleks laiem, mitte ainult nendes raamides, mida ATEN on varem arutanud.
- eetikanõukogu sekretäriil täpsustada päringut arutatud aspektide osas (ametniku ja välisettevõtte koostöö asjaolud, välisettevõttega koostöö memorandumini täpsem eesmärk ja sisu, kõrvaltegevuseks loa küsimise asjaolud).

Arutelu juhtiti tähelepanu ka sellele, et ATEN pooldab ametnike poolt oma kompetentsi teiste riikidega jagamist ja Eesti teenuste tutvustamist. Samas on oluline alati hoida rolliselgust ja vältida huvide konflikti.

3. Eetikanõukogu tööplaan.

H. Sibul paneb ette, et võiks rääkida nii lähiajast kui 3 aasta perspektiivist.

Arvatakse, et olulised on ATEN regulaarsed kohtumised, sest teemasid on küll. Lisaks võiks nõukogu rohkem tegeleda ametnike õigustega ja nende kaitsega. ATEN juhendab ametnikke, et nad ise ei peaks alati jalgratast leiutama hakkama ning osundab tööriistadele ja lahendustele. Mõelda võiks ka selle peale, kuidas olla nähtavam ja kättesaadavam. Nõukogu peaks enam seisukohti avaldama ja ütleva ise asju välja.

Tõstatatakse küsimus, kui palju ATEN peaks kommenteerima n-ö päevapoliitilisi teemasid ja „halle alasid“ (nt meedias esiletoodud korrupsioonijuhtumid)?

ATENis on seni olnud põhimõtte, et ka meedia päringute puhul võimalusel siiski asjad arutatakse enne omavahel läbi. Meediale aga selline ajahorisont alati ei sobi. Ennekõike on ATEN siiski ametnike, mitte ajakirjanike jaoks.

Sõelale jäävad järgnevad teemad: ametnike õigused ja kõrvaltegevused, eetika koolituste sidumine päevakajaliste avaliku teenistuse teemadega, teiste riikide kogemuste tutvustamine (et saaksime paremini toetada oma ametnike eetilise kompassi väljakujunemist), GRECO soovitusel Justiitsministeeriumile korrupsiooni vältimiseks ministrite ja ministrite poliitiliste nõunike puhul.

H. Sibul võtab teema kokku, märkides et avaliku teenistuse poolt Eesti ettevõtluse toetamise juhend, millest enne oli juttu, võiks selle aasta tööplaanis kindlasti olla. Alati on võimalik teemasid ka jooksvalt juurde pakkuda, kui neid tekib.

4. Kohapeal algatatud küsimused. Triin Vihalemm küsib soovituslikku hinnangut olukorrale, kus KOVile teenust pakkuv asutus seab oma töötajatele tingimusi töölepingutes, mis puudutavad tööandja mainet.

Eetikanõukogu leiab, et tööandja ei saa nõuda töötajatelt ebaseaduslikke tegusid ega kirjutada lepingutesse õigustühiseid sätteid. Kui ta seda teeb, siis saab muuhulgas näiteks töösuhte lõppemist vaidlustada.

Kui selle juhtumi puhul ainult lepingute sõnastust vaadata, siis seaduse mõttes siin suuri probleeme tõenäoliselt ei ole, küsimus on pigem rakendamises. Kui töötajatel on kirjalikke tõendeid õigust riiavate olukordade ning rakenduspraktikate kohta, siis sellega võiks pöörduda Tööinspektsiooni poole.

Heiki Sibul
/allkirjastatud digitaalselt/
Koosoleku juhataja

Anna Laido
/allkirjastatud digitaalselt/
Protokollija